

Purista finn és univerzális magyar — avagy fordítva?

A finn/magyar nyelvvel foglalkozók a rokon nyelv tanulásának valamelyik szakaszában bizonyára boncolgatták az anyanyelvükben, illetve a tanulandó nyelvben előforduló kölcsönzések és kultúrsvavak gyakoriságát. Egy ismert kultúrsvó (*apteekki, banaani, normaali, posti; lámpa, tulipán, papír, tábla*) előfordulása különösen a finn-/magyartanulás kezdeti szakaszában fontos pszichológiailag: végre egy ismerős svó, amely egy korábban tanult nyelv svvát asszociálhatja.

Gyakran lehet hallani, hogy magyarok és mások is, akik finnül tanulnak, azzal vádolják nyelvünköt, hogy puista és konzervatív: a finn nyelv nem szívesen használ nemzetközi kifejezéseket, hanem minden jelenségre saját svót keres. Igaz, hogy a finnben belső képzésű svó (*puisto, nauhuri, puhelin, happi, tammikuu* stb.) állhat akkor, amikor a magyar idegen svót használ (*park, magno, telefon, oxigén, január* stb.). Szerintem azonban a mai finn nyelv „jégszekrényében” is meglehetősen kevés efféle „mammutcsontot”, azaz nyelvi leletet találunk. Kis túlzással azt állíthatnám, hogy a következő svveget egy 1983. évi finn nyelvű hetilapban találtam: *Teatterissa presidentin adjutanttin daamina oli hänen arkkitehdiksi haaveileva abitura-tyttärensä. Ennen esiripun nousemista vierekkäin istuvat diplomi-insinööri ja populaari reportteri keskustelivat lehden aktuelleista debateista, he saivat seurueeseen kuuluvalta pankin kamreerilta informaatiota viimeisestä devalvaatiosta, yhä normaaleimmista finanssi-skandaaleista sekä muista ekonomisista detaljeista. Aplodit artisteille olivat efektiivisen ja originellin premiäärin lopussa gigantitset . . .* (Azaz: A színházban az elnök szárnysegédjének társnője építész pályáról álmodó, érettségiző lánva volt. Mielőtt a függöny felment, az egymás mellett ülök leveles mérnök és a népszerű riporter az újság aktuális vitáiról beszélgetett, s a társaságukhoz tartozó banktisztviselőtől kaptak információt a legutóbbi devalvációról, az egyre általánosabbá váló pénzügyi botrányokról, valamint egyéb közgazdasági részkerdeésekről. A hatáscs és eredeti premier végén a művészeknek szóló taps gigantikus volt . . .) A svvakkal való illetén játékot természetesen folytatni lehetne bármédig — mindkét nyelven.

A következőkben magyar—finn svópár cscportokat mutatok be. A példákat úgy próbáltam kiválasztani, hogy a két nyelv közül csak az egyikben legyen általánosan elterjedt az idegen svó, a másikban a belső keletkezésű legyen a szokványosabb. Csak az egyes svvák előfordulását vizsgálom a magyarban és a finnben, azok hangtani és alaktani sajátosságainak leírásába nem ártom magam. A svvák idegen volta többnyire világosan felismerhető. Bizonyos mértékig mégis hozzá kellett igazítani őket a nyelv rendszeréhez, az ortográfiához, a fonológiai svvályokhoz stb., hogy kiejtésük viszonylag

könnyű legyen, hogy ragozhassuk őket, különböző képzőket kaphassanak stb.

A szavak gyűjtését nem szisztematikusan végeztem, hanem úgy, hogy különböző típusú szövegeket: szépirodalmat, nyelvészetet, finn és/vagy magyar nyelvű újságcikkeket olvasgatva főként akkor jegyeztem fel egy-egy idegen szót, amikor a másik nyelv szerintem inkább belső keletkezésű szót használna. A szavak kiválasztása természetesen mindig stíluskérdés is, s rengeteg olyan szópár van, ahol mindkét nyelv kultúrszót használ. Ilyen típusokat általában nem mutatok be itt, s nem avatkozom a tükörszavak kérdésébe sem. A szójegyzéket Papp István (1970) és Nyirkos István (1969, 1977) szótárának tanulmányozásakor egészítettem ki. A Nykysuomen sanakirja (A mai finn nyelv szótára) 4. kötetét (1980) is felhasználtam munkámban, valamint az Osmo Ikola szerkesztésében megjelent Nykysuomen käsikirja (A mai finn nyelv kézikönyve) c. művet (1976), annak is különösen a Sivistyssanasto (Kultúrszókincs) c. fejezetét, melyet Alho Alhoniemi írt. A Magyar értelmező kéziszótár (1978) ugyanilyen gyakran használt, nélkülözhetetlen segédeszköz volt számomra.

Több mint ezer szócédula gyűlt össze az élet különböző területéről. A csoportcsítás inkább kuriózum akar lenni.

1.0. Filológia

- 1.1. Finn: *abstraktiadjektívi* 'elvonat melléknév', *adverbi* 'határozószó', *artikkeli* 'névelő', *attribuutti* 'jelző', *deskriptiivinen* 'leíró', *disjunktíivinen* 'választó', *feminiini* 'nőnem', *finaalinen* 'célhatározói', *imperatiivi* 'felszólító', *indikatiivi* 'jelentő mód', *infinitiivi* 'főnévi igenév', *interjektio* 'indulat szó', *komparaatio* 'fokozás', *komparatiivi* 'középfok', *konditionaali* 'feltételes mód', *konjugaatio* 'igeragozás', *konsonantti* 'másslhangzó', *maskuliini* 'hímnem', *neutri* 'semleges nem', *nominatiivi* 'alanyeset', *nomini* 'névszó', *objekti* 'tárgy', *partisippi* 'melléknévi igenév', *persoona* 'személy', *pluraali* 'többes szám', *positiivi* 'alapfok', *possessiivinen* 'birtokos', (*demonstratiivi*-, *indefiniitti*-, *interrogatiivi*-, *possessiivi*-, *relatiivi*-, *resiprookki*- stb.) *pronomini* '(mutató, határozatlan, kérdő, birtokos, vonatkozó, kölcsönös stb.) névmás', *refleksiivinen* 'visszaható', *singulaari* 'egyes szám', *subjekti* 'alany', *substantiivi* 'főnév', *superlatiivi* 'felsőfok', *temporaali* 'időhatározói', *tempussuffiksi* 'időjel', *verbi* 'ige', *vokaali* 'magánhangzó'.

Folytathatnám a felsorolást, de talán ezek a példák is elegendőek, hogy a finn nyelvtudomány nemzetköziségét bizonyítsák. A magyar nyelv a filológiai mondandót inkább belső keletkezésű szavakkal fejezi ki. Olyan ide vonatkozó példákat, ahol a magyar használna idegen szót, a finn pedig belső keletkezésűt, egyáltalán nem találtam. Olyan szópárokat, ahol mindkét nyelv idegen szót használ, igen. A fent említett példáknak kb. a harmadrészeben a magyar néha idegen szót használ, de pl. az iskolákban inkább a belső keletkezésű szavakat használják.

2.0. A matematika, fizika, kémia és a technika terminológiája

- 2.1. Finn: *desimaali* 'tizedes', *kupari* '(vörös-)réz', *metalli* 'fém', *mineraali* 'ásvány', *numero* 'szám', *organinen* 'szerves', *potenssi* 'hatvány', *prosentti* 'százalék', *korkoprosentti* 'kamatláb', *sateliitti* 'műbolygó', *summa* 'összeg'.

2.2. Magyar: *centrifuga* 'linkó', *echo* 'kaiku', *hidrogén* 'vety', *elektromos* 'sähköinen', *klíma* 'ilmasto', *kréta* 'liitu', *nitrogén* 'typpi', *oxigén* 'happi', *radar* 'tutka', *statisztika* 'tilasto', *telefon* 'puhelin'.

2.3. Mindkét nyelvben idegen eredetű szavak: *asvaltti* ~ *aszfalt*, *emali* ~ *zománc*, *hiilihydraatti*, *-kaasu*, *-paperi* (*kalkkeeripaperi*) ~ *szénhidrát*, *-gáz*, *másolópapír* (*karbonpapír*), *malmi* ~ *érc*, *pelti/läkki* ~ *pléh*, *öljy* ~ *olaj*.

A legutolsó csoportban van néhány olyan példa, ahol a finn alak a svédhez áll közel, a magyarba pedig a németből került át a szó: *emali* (svéd *emalj*) — *zománc* (német *Schmelz*), *malmi* (svéd *malm*) — *érc* (német *Erz*). A természettudomány és a technika területén nagy számban találhatók viszonylag új idegen szavak.

3.0. Botanika, zoológia

3.1. Finn: *asteri* 'őszirózsa', *biisoni* 'bölény', *fenkoli* 'édeskömény', *forelli* 'pisztráng', *kameli* 'teve', *kaniini* 'házinyúl', *karppi* 'ponty', *laakeri* 'babér', *leijona* 'oroszlán', *luumu* 'szilva', *maissi* 'kukorica', *minkki* 'nerc', *neilikka* 'szegfű(szeg)', *pioni* 'pünkösdi rózsá', *päärynä* 'körte', *yrtti* '(gyógy)fü'.

3.2. Magyar: *hermelin*(*prém*) 'kärppä (kärpännahka)', *margaréta* 'päivänkakkara', *rénszarvas* 'poro', *svábbogár* 'russakka, torakka', *sztyeppe* 'aro', *szkunk* 'haisunäätä', *vipera* 'kyykäärme'.

3.3. Közös kultúrszavak e csoportban is bőven találhatók: *atsalea* ~ *azálea*, *kirahvi*, ~ *zsiráf*, *kirsikka* ~ *cseresznye*, *raparberi* ~ *rebarbara*, *rotta* ~ *patkány*, *ruusu* ~ *rózsá*, *syklaami* ~ *ciklámen*, *syreeni* ~ *orgona*, *tulppaan* ~ *tulipán*.

4.0. Geográfiai és egyéb lokális kifejezések

4.1. Finn: *antarktinen*, *arktinen* alue 'déli-sarki, északi-sarki vidék', *ekvaator* 'egyenlítő', *Unkari* 'Magyarország', *Wien* 'Bécs'.

4.1.1. Finn: *arkisto* 'irattár', *ateljee* 'műterem', *fasadi* 'homlokzat', *halli* 'csarnok', *hotelli* 'szálloda' *kanslia*, *konttori* 'hivatal', *kellari* 'pince', *kesti-kielari* 'vendéglő', *meijeri* 'tejüzem', *pulpetti* 'iskolapad', *slummikortteli* 'szegénynegyed', *teatteri* 'színház', *tullikonttori* 'vámhivatal', *tunneli* 'alagút', *verstas* 'műhely'.

4.2. Magyar: *Ausztria* 'Itävalta', *Balti-tenger* 'Itämeri', *Finnország* 'Suomi', *kontinens* 'mannermaa', *óceán* 'valtameri', *Szovjetunió* 'Neuvostoliitto'.

4.2.1. Magyar: *camping* 'leirintä', *drogéria* 'rohdoskauppa', *eszpresszó* 'kahvila', *garázs* 'autotalli', *klub* 'kerho', *menza* 'opiskelijaruokala', *oázis* 'keidas', *park* 'puisto', *peron* 'asemasilta', *skanzen* 'ulkomuseo', *spájz* 'ruokakomero', *strand* 'uimaranta', *zóna* 'vyöhyke'.

4.3. Mindkét nyelvben hasonlóak: *Alpit* ~ *Alpok* (vö. mégis: *alppiaurinko* 'kvarclámpa', *alppikauris* 'kőszáli kecske', *alppiruusu* 'rododendron'), *Atlantti* ~ *Atlanti-óceán*, *Preussi* ~ *Poroszország*.

4.3.1. *baari/bufetti* ~ *bár/büfé*, *bulevardi* ~ *bulvár*, *hytti* ~ *kabin*, *kanaali/kanaava* ~ *csatorna*, *karuselli* ~ *ringlispil*, *koju* ~ *bódé*, *konditoria* ~ *cukrászda*, *lossi/lautta* ~ *komp*, *talli* ~ *istálló*, *veranta* ~ *veranda*.

5.0. Gasztronómia

- 5.1. Finn: *filee* 'bélszín', *hunaja* 'méz', *ka(a)kku* 'tészta, sütemény', *kerma* 'tejszín', *kriikuna* 'kőkenyészilva', *laardi* 'sertésszír', *lakritsi* 'édesgyökér', *medvecukor*, *muskotti* 'szerecsendió/fa)', *pekoni* 'szalonna', *pikkelsi* 'savanyúság, zöldségféleség', *ryyni* 'dara', *smetana* 'tejfel', *tilli* 'kapor', *viili* 'aludttej', *viini* 'bor'.
- 5.2. Magyar: *desszert* 'jälkiruoka', *drazsé* 'suklaamakeinen', *dzsem* 'hillo', *kompót* 'hilloke', *konzerv* 'säilyke', *puding* 'vanukas', (gesztenye-, krumpli)püré '(kastanja-, peruna)sose', *zselé* 'hyytelö'.
- 5.3. Ebben a csoportban is sok közös idegen szó található. Bizonyos esetekben a finn germán közvetítéssel kapta a szót, a magyarba pedig a francián vagy az olaszon keresztül került. Pl. *aromi* ~ *aroma*, *inkivääri gyömbér*, *karamelli* ~ *cukorka*, *karamella*, (ohukainen)lätty/lettu ~ *pala-csinta*, *pinaatti* ~ *spenót*, *rosolli*|*sillisalaatti* ~ *heringsaláta*, *rusina* ~ *mazsola*, *sinappi* ~ *mustár*, *suklaa* ~ *csokoládé*, *taateli* ~ *datolya*, *tupakka* ~ *dohány*, *vohveli* ~ *ostya*.
- 6.0. Medicina
- 6.1. Finn: *ambulanssi* 'mentőkocsi', *anatomia* 'bonctan', *apteekki* 'gyógyszertár', *epidemia* 'járvány', *farmakologia* 'gyógyszertan', *finni* 'pattanás', *gynäkologi* 'nőgyógyász', *iiris* 'szívárványhártya', *invalidi* 'rokkant', *kirurgi* 'sebész', *laastari* 'ragtapasz', *saniteetti* 'egészségügy'.
- 6.2. Magyar: *angolkór* 'riisitauti', *hipofizis* 'aivolisäke', *hipokonder* 'luulosairas', *injekció* 'pistos, ruiske', *inspekció* '(yö)päivystys', *lumbágó* 'noidanuoli', *massázs* 'hieronta', *operáció* 'leikkaus', *pupilla* 'silmäterä', *skarlat* 'tulirokko'.
- 7.0. Foglalkozások
- 7.1. Finn: *abiturientti* 'érettségiző', *adjutantti* 'szárnysegéd', *arkeologi* 'régész', *arkkitehti* 'építész', *asessori* 'törvényszéki szakértő', *auskultantti* 'gyakorló tanárjelölt, bírósági gyakornok', *beaani*, *fuksi* 'golya', *diplominsinööri* 'okleveles mérnök', *ekonomi* 'közgazdász', *ekspertti* 'szakértő', *konduktööri* 'kalauz', *konstaapeli*, *poliisi* 'rendőr', *kurööri* 'futár', *notaari* 'jegyző', *sihteer* 'titkár', *presidentti* 'elnök', *tuomari* 'bíró'.
- 7.2. Magyar: *detektív* 'etsivä, salapoliiisi', *elektor* 'valitsija', *filmsztár* 'film-tähti', *fodrász* 'kamppaja', *gimnazista* 'lukiolainen', *kliens*, *kunceaft* 'asiakas', *pilóta* 'lentäjä, ohjaaja', *sofőr* 'ajuri', *stewardess* 'lentoemäntä', *sztrojktörö* 'rikkuri'.
- 7.3. Néhány példa a mindkét nyelvben előforduló idegen eredetű foglalkozásnevek köréből: *artista* ~ *artista*, *jobbari* ~ *spekulans*, *kriitikko* ~ *kritikus*, *mekaanikko* ~ *mechanikus*, *mannekiini* ~ *manöken*, *próbadábu*, *pankkiiri* ~ *bankár*, *bankos*, *portieeri*, *vahtimestari* ~ *portás*, *kapus*, *rehtori* ~ *rektor*, *tohtori* ~ *doktor*.
- 8.0. Katonai kifejezések
- 8.1. Finn: *amiraali* 'tengernagy', *armeija* 'hadsereg', *demobilisointi* 'leszerelés', *divisioona* 'hadosztály', *eversti* 'ezredes', *everstiluutnantti* 'alezredes', *kanuuna* 'ágyú', *kapteeni* 'százados', *kenraali* 'tábornok', *kenraalimajuri* 'vezérőrnagy', *kersantti* 'örmmester', *konekivääri* 'gépfegyver', *komedantti* 'parancsnok', *kommodori* 'sorhajókapitány', *komppania* 'század', *korpraali* 'tizedes', *luutnantti* 'hadnagy', *majuri* 'őrnagy', *marssi* 'menetelés',

- pataljoona* 'zászlóalj', *patruuna* 'töltés, töltény', *reserviupseeri* 'tartalékos tiszt', *ruuti* 'puskapor', *santarmi* 'csendőr', *sotainvalidi* 'hadirokant', *vänrikki* 'zászlós', *väepeli* 'törzsőrmester'.
- 8.2. Magyar: *front* 'rintama', *páncéllkocsi* 'hyökkäysvaunu', *partizán* 'sissi', *puccs* 'vallankaappaus'.
- 8.3. Közösek: *fregatti* ~ *fregatt*, *flotta*, *haarniska* ~ *páncél*, *juntta* ~ *junta*, *kapteeni* ~ *kapitány*, *miina* ~ *akna*, *pommiattentaati* ~ *bombamerénylet*, *pyssy* ~ *puska*, *sapeli* ~ *szablya(?)*, *tankki* ~ *tank*.
- 9.0. Rangok, címek
- 9.1. Finn: *aristokraatti* 'főnemes', *heraldiikka* 'címertan', *hovi* (-herra, -marsalkka) 'udvar (udvaronc, udvarnagy)', *majesteetti* 'felség', *prinsessa* 'hercegnő', *prinssi* 'herceg', *ruhtinas* 'herceg, fejedelem', *rälssi* 'adómentesség, nemesi előjog'.
- 9.2. Magyar: *trón* 'valtaistuin' (vö. mégis: *trónörökös* — *kruununperillinen*).
- 9.3. Mindkét nyelvben előforduló kifejezések: *herttua* ~ *herceg*, *keisari* ~ *császár*, *kilta* ~ *céh*, *kruunu* ~ *korona*, *paroni* ~ *báró*, *vasalli* ~ *vazallus*.
- 10.0. Zene
- Finn: *konseritti* 'hangverseny', *kontrabasso* 'bőgő', *jousikvartetti* 'vonós-négyes', *muusikko* 'zenész', *orkesteri* 'zenekar', *piano* 'zongora' *rumpu* 'dob', *sello* 'gordonka', *valssi* 'keringő', *viulu* 'hegedű'.
- 10.2. Magyar: *kompondl* 'säveltää'.
- 10.3. A magyarban és a finnben egyaránt idegen eredetűek: *alttoviulu* ~ *brácsa*, mélyhegedű, *hymni* ~ *himnusz*, *jatsi* ~ *dzsessz*, *musikantti*, *pelimanni* ~ *muzsikus*, *nuotti* ~ *kotta*, *tahti* ~ *taktus*, *tanssi* ~ *tánc*.
- 11.0. Idővel kapcsolatos kifejezések
- 11.1. Finn: *minuutti* 'perc', *sekunti* 'másodperc' (de: *sekuntikello* 'stopperóra'), *tunti* 'óra', *viikko* 'hét', (de: *viikonloppu* 'vikend'), *respiittiaika* 'halasztási idő'.
- 11.2. Magyar: *januártól decemberig* 'tammikuusta joulukuuhun', *Szilvesztereste* 'uuden vuoden aatto', *vakáció* 'loma-aika'.
- 11.3. *almanakka*, *kalenteri* ~ *kalendárium*, naptár, *karnevaaliaika* ~ *farsang-idő*, *vappu*, *vapunvietto* ~ *május* elseje, *majális*.
- 12.0. Sport
- 12.1. Finn: —
- 12.2. Magyar: *boksz* 'nyrkkeily', *diszkosz* 'kiekonheitto', *futball* 'jalkapallo', *galopp* 'laukka', *jéghoki* 'jäähokki', *meccs* 'ottelu', (repülő) *modell* 'lennokki', *staféta* 'viesti', *torna* 'voimistelua', *tréner*, edző 'valmentaja'.
- 12.3. Mindkét nyelvben: *pokaali* ~ *kupa*, *regatta* ~ *regatta*, *tennis* ~ *tenisz*.
- 13.0. Öltözködés
- 13.1. Finn: *korsetti* 'fűző', *kravatti* 'nyakkendő', *papiljotti* 'hajcsavaró'.
- 13.2. Magyar: *blúz* 'pusero', *gallér* 'kaulus', *kosztüm* 'kävelypuku', *pulóver* 'villapaita', *szvetter* 'villatakki'.
- 13.3. Mindkét nyelvben: *hattu* ~ *kalap*, *myssy* ~ *sapka*, *permanentti* ~ *dauer*, *pyjama* ~ *pizsama*, *timantti* ~ *gyémánt*.

14.0. Melléknevek

- 14.1. Finn: *fiksu* 'ügyes', *originelli* 'eredeti', *populaari* 'népszerű'.
 14.2. Magyar: *expressz* 'pika-', *friss* 'pirtea', *frissítő* 'virkistävä', *komplett* 'täydellinen', *korrekt* 'moitteeton', *korrupt* 'turmeltunut, rahalle altis', *laikus* 'asiaa tuntematon', *luxus* 'loisto', *precíz* 'tarkka', *standard* 'vakio'.

15.0. Igék

- 15.1. Finn: *analysoida* 'elemesz', *attrahoida* 'vonz', *desinfoida* 'fertőtlenít', *dumpata* 'áron alul exportál', *identifoida* 'azonosít', *improvisoida*, *ekstemporoida* 'rögtönöz', *indikoida* 'jelez', *inventoida* 'leltároz', *inspiroida* 'fellelkesít', *investoida* 'befektet', *kompensoida* 'kiegyenlít', *noterata* 'jegyez', *organisoida* 'szervez', *projisoida* 'vetít', *promovoida* '(fel)avat'.
 15.2. Magyar: *diktál* 'sanella', *exportál* 'viedä maasta', *finomít* 'jalostaa', *gesztikulál* 'elehtiä', *gratulál* 'onnitella', *illusztrál* 'kuvittaa', *importál* 'tuoda maahan', *koncentrál* 'keskittää', *koncentrálódik* 'keskittyä', *konferál* 'kuuluttaa', *próbál* 'yrittää', *produkál* 'tuottaa', *protestál* 'vastustaa', *reklámoz* 'mainostaa', *reklamál* 'valittaa', *stimmel* 'pitää paikkansa', *stoppol* 'parsia', *sztrájkol* 'lakkoilla', *strapál* 'raataa', *svindliz* 'petkutaa'.

16.0. Egyéb — vegyes funkció

- 16.1. Finn: *adressi* 'üzenet, felirat', *allianssi* 'szövetség', *artikkeli* 'cikk', *attentaatti* 'merénylet', *bilanssi* 'mérleg, egyenleg', *budjetti* 'kötségvetés', *detalji* 'részlet', *devalvaatio* '(pénz)leértékelés', *estradi* 'emelvény', *filtteri* 'szűrő', *firma* 'cég, üzlet', *helvetti* 'pokol', *historia* 'történelem', *idea* 'ötlet', *instrumentti* 'eszköz, hangszer', *intressi* 'érdek (lódés)', *kanisteri* 'bádognakanna, tartály', *karanteeni* 'vesztegár', *kartha* 'térkép', *klausuuli* 'záradék', *kompassi* 'iránytű', *konkurssi* 'csőd', *konsepti* (vihko) 'píszkozat(füzet)', *kurssi* '(ár-, tan-)folyam', *lisenssi* 'engedély, szabadalom', *lompakko* 'pénztárca', *matrikkeli* 'anyakönyv, névjegyzék', *mitali* 'érem', *monumentti* 'emlékmű', *moraali* 'erkölcs', *nootti* 'jegyzék', *obligaatio* 'kötvény', *paraati* 'díszszemle', *passi* 'útlevél', *patenti* 'szabadalom', *patteri* 'elem', *pele* 'játék', *penaali* 'tolltartó', *perspektiivi* 'távlat', *pinsetti* 'csipesz', *prosessi* 'folyamat', *rekisteri* 'rendszám, nyilvántartás', *seteli* 'bankjegy, papírpénz', *sinetti* 'pecsét', *stipendi* 'ösztöndíj', *systemi* 'rendszer', *tekninen* 'műszaki', *teksti* 'szöveg', *testamentti* 'végrendelet', *vatupassi* 'vízszintező', *vekseli* 'váltó'.
 16.2. Magyar: *akció* 'toiminta', *ambició* 'kunnianhimo', *apoztróf* 'heitto-merkki', *aukció* 'huutokauppa', *ballon* 'ilmapallo', *biblia* 'raamattu', *bicikli* 'polkuyörä', *cigaretta* 'savuke', *crossbar*, *interurbán* 'kaukopuhelu', *defekt* 'konevika, rengasrikko', *disszertáció* 'väitöskirja', *dosszié* 'kansio', *enciklopédia* 'tietosanakirja', *expedició* 'retkikunta', *fázis* 'vaihe', *fok*, *stádium* 'aste', *garancia* 'takuu', *index* 'opintokirja', *interjú* 'haastattelu', *kolónia* 'siirtokunta', *koffer* 'matkalaukku', *kondíció* 'kunto', *konjunk-túra* 'korkeasuhdanne', *konkurrencia* 'kilpailu', *konnettor* 'kosketin', *kontingens* 'kiintiö', *lexikon* 'hakuteos', *lift* 'hissi', *magnó* 'nauhuri', *memória* 'muisti', *misszió* 'lähetys', *notesz* 'muistikirja', *pardon* 'anteeksi',

párt 'puolue', *plakát* 'juliste', *plenáris* (ülés) 'yhteis(istunto)', *prédikáció* 'saarna', *program* 'ohjelma', *prospektus* 'esittelylehtinen', *publikáció* 'julkaisu', *puzzle* 'palapeli', *reakció* 'taantumus', *reprodukcio* 'jäljennös', *roller* 'potkulauta', *sablon* 'kaava(ke)', *szekta* 'lahko', *slusszkulcs* 'virtavain', *textilipar* 'kutomateollisuus', *zsilett* 'partakoneenterä', *zsúri* 'palkintolautakunta'.

A példák felsorolását folytatni lehetne, de talán már ezek a szópárcsoportok is elárulnak valamit nyelveink kultúrszavairól. Ezen anyag alapján úgy tűnik, hogy a nemzetközi kultúrszavak legalább ugyanolyan nagy számban képviseltetik magukat a finnben is, mint a magyarban. A válogatás természetesen szubjektív, s önkényesnek tűnhet.

Hogy számszerű adatokat is kapjunk a kultúrszavak mindennapi használatáról pl. a sajtóban, ezért egy-egy finn és magyar nyelvű napi- és hetilappal ismerkedtem meg behatóbban. A magyar nyelvű napilap a Szegeden megjelenő Csongrád Megyei Hírlap volt (ill. ennek 1983. jan. 23-i száma), a finn nyelvű Helsingin Sanomat (Helsinki Hírek) 1 nappal régebbi volt. Teljesen ugyanazzal a dologgal foglalkozó híreket nem találtam bennük. A Csongrád Megyei Hírlap külföldi jelentése a Közel-Kelettel foglalkozott: „Mi várható a Közel-Keleten?” címmel (2. o.). A szöveg 8%-a volt nemzetközi szó. Ugyanezzel a területtel foglalkozott a Helsingin Sanomat cikke is: „Syyria uumoilee Israelin uhkaa” (Szíria izraeli támadást gyanít — 24. o.); az idegen szavak aránya ebben 14% volt. A hazai hírek rovatban a Csongrád Megyei Hírlap a munkásörökről írt: „Munkásörök ünnepi egységgyűlései” (1. o.) címmel. Az idegen szavak aránya abban csak 4%. A Helsingin Sanomat a rendőr feladatáról közöl cikkeket: „Poliisi ei saa umpioitua” (A rendőrnek nem szabad elzárkóznia — 9. o.); a nemzetközi szavak aránya lényegesen nagyobb volt, mint az ennek megfelelő magyar cikkben, mégpedig 10%. A hetilapok közül a Budapesten megjelenő Magyarország 1983. jan. 16-i és a Helsinkiben kiadott Suomen Kuvalehti (Finn Képesújság) jan. 28-i számát vizsgáltam meg. Hasonló cikkekre bukkan- tam bennük: „Rogers tábornok szemével” (Magyarország 5. o.) — „Rogersin pommitukset jatkuvat” (Rogers bombaakciója folytatódik — Suomen Kuvalehti 21. o.). A Magyarország cikkében 8%, a Suomen Kuvalehtiében 7% volt a nyilvánvalóan idegen eredetű szavak száma. A Suomen Kuvalehti belpolitikával foglalkozó „Mikä meni pieleen Pertti Viinasen tulikokeessa” (Mi sikerült félre Pertti Viinanen tűzpróbáján) c. cikke (30–31. o.) 10%-nyi idegen szót tartalmazott, a Magyarország „Nem ér a nevem” c. cikke (39. o.) viszont 7%-nyit. A technikával foglalkozó cikkek közül a „Merenpohja valloitetaan” (Birtokba veszik a tenger mélyét 47–48. o.) kb. 10%-ban épült idegen szavakra; a Jarvik-7. Műszív a mellkasban (23. o.) kb. 7%-ban. A reklámszövegek között a két nyelvben általában majdnem azonosak voltak a százalékszámok: 9–12%. A számításonál csak azokat a szavakat vettem fel, amelyeket kifejezetten idegen eredetűnek tartok, mint pl. *diplomátia*, *konferenssi*, *kompromiss*, *teknika*, *strategia*; *brigád*, *fantasztikus*, *gesztus*, *operáció*, *program*. A százalékszámok viszonylag alacsonynak tűnnek: a finnben 7–14%, a magyarban 4–12%. (Vö. a Lauri Hakulinennél található adatokkal: finn 20,2%, magyar 45%; 1979: 479.)

E dolgozatom alapján azt állíthatnám, hogy a finn nyelv ugyanolyan sok idegen szót használ, mint a magyar, talán még többet is. Mégsem állítom ezt. Sétálok a szegedi Kárász utcán, és olvasgatom a boltok és az általuk forgalma-

zott áruk neveit: *sportszer, camping, antikvárium, fotó, riport, amatőr, elegant, konfekció, elegancia, komplett ruházati áruda, rádió, televízió, kozmetikai cikkek; kölni, krém, rúzs, kerámia, papír, porcelán . . .*

IRMELI KNIIVILÄ

Irodalom

- HAKULINEN, LAURI (1979), Suomen kielen rakenne ja kehitys.⁴ Helsinki.
 IKOLA, OSMO (1976), Nykysuomen käsikirja.⁴ Helsinki.
 Magyar értelmező kéziszótár.³ Budapest 1978.
 NYIRKOS, ISTVÁN (1969), Unkarilais-suomalainen sanakirja. Helsinki.
 NYIRKOS, ISTVÁN (1977), Suomi-unkari-suomi taskusanakirja. Porvoo.
 Nykysuomen laitos. Nykysuomen sivistyssanakirja. Vierasperäiset sanat. Helsinki 1980.
 PAPP ISTVÁN (1970), Finn-magyar szótár.² Budapest.
 Csongrád Megyei Hírlap. 1983. január 22. Szeged.
 Helsingin Sanomat. 1983. január 22. Helsinki.
 Magyarország. 1983. január 16. Budapest.
 Suomen Kuvalehti. 1983. január 28. Helsinki.

Purist Finnish and Universal Hungarian — or Vice Versa?

by IRMELI KNIIVILÄ

On the basis of new data the „well-known” conservatism of Finnish, in the respect of loan words, is concerned. To a certain extent the final conclusion of the paper contradicts to the traditional view.